

בס"ד, יום ראשון יג' ניסן תשע"א

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת מנחות צה – קך (109)

א. (1) מה הם המדות של האמות שהיו משמשות בבית המקדש, ומאי טעמא הוצרכו לכולהו? (2) מה היא "שושן הבירה", והיכן היתה נמצאת, ומדוע עבדו הכי? (3) כיצד סידורן של לחם הפנים על השולחן, ומנין? ומה הדין היכא דלא סידרן כסדר האמור בתורה, או דהוסיף על החלות, ומדוע?

ב. (1) לאיזה רוח עמד אורכו של הארון בבית קדשי הקדשים, ומנין? ולאיזה רוח עמדו השולחן והמנורה, ומנין? (2) על איזה נר נאמר דהוא "לפני ה'", ומדוע דווקא עליו נאמר הכי? (3) כמה שולחנות ומנורות היו בבית המקדש, ולאיזה רוח היה אורכן ורוחבן, וכיצד היו נתונים שם?

ג. (1) האם השולחנות היו סמוכים לכתלי היכל או זו לזו, ומדוע? (2) למה שימשו השולחנות והמנורות שעשה שלמה, ומנין? (3) מהיכן וכיצד ילפינן בסוגיין דמעלין בקודש ואין מורדין, ומה ביארה הגמרא על ידי דין זה? (4) מה ילפינן בסוגיין מדכתיב גבי לוחות ראשונות "אשר שיברת"?

ד. 1) מה עובר המשכח על תלמודו? והאם בכל גווני דשכח עובר בהני לאוין, ומנין? 2) כמה כהנים התעסקו בסידור ובסילוק לחם הפנים, ולאיזה רוח עמדו אלו הכהנים, ומדוע? וכיצד היה סדר הסילוק והסידור, ומדוע? 3) כיצד מקיימים את הציווי "לא ימיש ספר התורה הזה מפניך" והאם כך מורין, ומדוע? 4) באר את דברי ר' ישמעאל "דברי תורה לא יהו עליך חובה ואין אתה רשאי לפטור עצמך מהן!"

ה. 1) האם קרבנות יום הכיפורים נאכלים? ואי נימא דנאכלים כיצד ינהגו ביום הכיפורים שחל בערב שבת? והאם מקיימים מצוה באכילה זו, ומדוע? 2) סידר את הלחם או הבזיכין שלא בזמנן, או הקטירם שלא בזמנן, כיצד יש לנהוג עמהם, ומדוע? ומה דינם לענין פיגול נותר וטמא, ומדוע? 3) מה דינו של תמיד שנשחט בלילה, ומדוע? וכיצד הדין בעולת העוף שנמלקה בלילה, או מנחה שנקמצה בלילה, ומדוע?

ו. 1) האם דין מנחה שנקמצה בלילה סותר להא דתנן כל הקרב ביום קדוש ביום, או לדינא דמתניתין גבי לחם ובזיכין שנסדרו לאחר השבת, ומדוע? 2) היבא דחל יום טוב, או שני ימים טובים של ראש השנה קודם השבת כיצד ינהגו בענין אפיית לחם הפנים, ומדוע? 3) האם יש פדיון לקרבנות, מנחות (פרט), נסכים, ולחם הפנים, ומדוע?

ז. 1) האם יש פדיון בעופות, ומדוע? וכיצד הדין לענין עצים ולבונה וכלי שרת, ומדוע? 2) האם עצים ולבונה מקבלים טומאה (פרט), ומדוע? 3) האם יש מועל אחר מועל בקורדום של הקדש, ומדוע? 4) המתפיס תמימים לבדק הבית, מה דינם, ומדוע?

ח. (1) האם משכחת לה טומאת אוכלין בשור הנסקל, בעגלה ערופה, ובפטר חמור, ומדוע? (2) מה דינם של בשר בחלב באכילה ובהנאה, ומנלן? ומה דינם לענין טומאת אוכלין, ומדוע? (3) האם משכחת לה טומאת אוכלין בקרבנות או במנחות שנתפגלו, ומדוע? וכיצד הדין בקרבן עולה, ומדוע?

ט. (1) מה דין פרה אדומה לענין טומאת אוכלין, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדינה לענין טומאת אוכלין במנחות שהתפגלו, ומדוע? (2) האם אמרינן "כל העומד להזרק כזרוק דמי" (פרט), ומדוע?

י. (1) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא, כיצד ינהג עם קרבנו, ומדוע? ומה רצו להוכיח מינה בסוגיין, והאם הוא מוכח? (2) האם אמרינן "כל העומד להשרף כשרוף דמי", ומדוע? ולמאי נפקא מינה? (3) האומר הרי עלי במרחשת, או הרי זו במרחשת, והביא במחבת מה דינו (פרט), ומדוע? (4) האומר הרי עלי או הרי זו בשני כלים והביא בכלי אחד, מה דינו (פרט), ומדוע?

יא. (1) האומר הרי עלי מנחה מן השעורים, מה דינו ומדוע? והאם יש נפקא מינה כיצד אמר את נדרו, ומדוע? (2) האומר הריני נזיר מן הגרוגרות, מה דינו, ומדוע? והאם יש טעמים אחרים להאי דינא? ואי נימא דיש, אמאי הסוגיא בנזיר לא נקטה להו? (3) האומר הרי עלי מנחה מן הערשים, מה דינו, ומדוע?

יב. 1) מה הוקשה לגמ' בדעת ר' שמעון דמתניתין גבי האומר הרי עלי מנחה מן השעורים? וכיצד יישבו? והאם יש להוכיח מה דעתו גבי הריני נזיר מן הגרורות, ומדוע? 2) עד כמה עשרונות אדם יכול להתנדב? וכיצד סברו בטעם הדבר, ומדוע נדחה? וכיצד ביארו למסקנא? 3) מה היה המעשה גבי פרידה דבית רבי? ומדוע נהגו הכי? ואמאי הובא בסוגיין?

יג. 1) מה דין דם שרצים ודם נבילה ודם המת לענין טומאה, ומדוע? ובאיזה שיעור איירוי? 2) האם אדם יכול להתנדב יין, ומנלן? ואי נימא דיכול, כמה לוגין יכול להתנדב, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהתנדב שלא כדין (פרט), ומדוע? והאם יש להוכיח דין זה ממה ששנינו דהיו רק ששה שופרות לנדבה, או ממה ששנינו גבי מתנדב חצי עשרון, ומדוע?

יד. 1) האם דין מתנדב נסכים נאמר אף לענין "שמץ", ומדוע? 2) האם אפשר להביא קרבנות או מנחות בשותפות, ומנלן? 3) באר את שאלת הגמ' "מה נשתנית מנחה שנאמר בה נפש!" ומה דרשו בהאי מילתא? ומדוע דווקא גבי מנחה נאמר האי ענינא?

בהצלחה!

השובות למבחן מנחות צח קד

א. (1) מלבד האמה בת חמשה טפחים שהיתה משמשת לר' מאיר ליסוד סובב וקרן ומוזבח הזהב, ולרבי יהודה לכל הכלים, ומלבד האמה בת ששה טפחים שהיתה משמשת לבנין או לשאר הכלים אליבא דרבי מאיר, היו עוד שתי מדות יתירות על הששה טפחים, אחת יתירה עליה חצי אצבע ואחת יתירה עליה אצבע. והיו משמשות למדוד את מלאכת האומנים שהיו מקבלים עליהם לפי אמות של משה, והיו עושים לפי המדות היתירות כדי שלא יפחתו מהאמה וימעלו משל הקדש, והתוס' כתבו כדי שלא יהנו מן ההקדש אבל מעילה ליכא. ובמדת הבנין היו נותנים ביתירה אצבע, ובמדת זהב וכסף מפני היוקר היו נותנים רק ביתירה חצי אצבע.

(2) שושן הבירה הוא חדר מעל שער העזרה המזרחי שעליו מצוירת ששון הבירה. ונעשה כן או כדי שיזכרו מהיכן באו ליתן הודאה להקב"ה (עיין רגמ"ה ורש"י), או כדי שתהיה אימת מלכות פרס עליהם ולא ימרדו.

(3) מסדרן שתי מערכות שבכל מערכה יש שש חלות וכמבואר להדיא בקרא. ואם שינה מן הסדר, לא יצא ידי חובתו, דהתורה הקפידה על סדר זה. ואם נתן יותר חלות, דעת רבי דרואין את העליונה כמי שאינה, ומסקינן דרבי לשיטתו דמאי דכתיב "על" גבי לבונה לאו על ממש אלא סמוך, אבל אי נימא דבעינן על ממש, הא איכא חציצה בין הלבונה ללחם ולא יצא ידי חובתו.

ב. (1) אורכו של הארון היה לרוחבו של בית והיינו מצפון לדרום, דהא הבדים היו נתונים לרוחבו של הארון מפני דבעינן מקום לשני כהנים לשאתו, וכמבואר בקרא דהיו ארבע כהנים נושאים את הארון, וכיון דכתיב בבדים דנראו בפרוכת כמין שני דדין, על כרחך דהיו נתונים ממערב למזרח, ואם כן אורך הארון היה מצפון לדרום. ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון אף השולחן היה מסודר אורכו לרוחב הבית דומיא דארון. ולדבריו אף המנורה עמדה כן, דליכא ראייה מקרא לאו הכי. ולדעת רבי, המנורה היתה עומדת ממזרח למערב, דהא כתיב רק בנר אחד לפני ה', משמע דכולם לאו כלפי מערב, והוא הדין דהשולחן היה ממערב למזרח, דהא עדיף טפי ללמוד חוץ מחוץ, ולא מארון דהיה בפנים.

(2) אי נימא דנרות המנורה היו מסודרין מזרח ומערב, שפיר קרינן רק לנר המערבי לפני ה'. אמנם התוס' כתבו, דלנר השני ממזרח קרינן נר מערבי. ואי נימא דנרות המנורה היו מסודרין צפון ודרום, צריך לומר דרק הנר האמצעי פי פתילתו היתה כנגד המערב, אבל שאר הנרות פי פתילותיהן היו מכוונות כלפי הנר האמצעי ומשום הכי לא קרינן בהו לפני ה'.

(3) היו אחד עשר שולחנות ואחד עשר מנורות, משום דבנוסף על של משה, עשה שלמה עוד עשרה, והיו מסודרין כולן מחצי ההיכל ולפנים, ונחלקו רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון האם היו מסודרים מזרח ומערב או צפון ודרום. ולמסקנת הגמ' היו עומדים בשתי שורות, ושולחן שמשא ביניהם, ולמאן דאמר מזרח ומערב לא היה ממש ביניהם, אלא היו עומד לפניהן באויר שבין שתי השורות.

ג. (1) למאן דאמר צפון ודרום, היו משוכים מכותל המערבי שתי אמות ומחצה, דהוא השיעור הנצרך עבור שני כהנים המסדרין את הלחם, אבל מכותל הצפוני לא היו מרוקקים כלל, וכן ראשון היה סמוך זה לזה, והשולחן דמשה דעמד אחריהם, גם היה מרוחק שתי אמות ומחצה, ולאחריו היו עוד ב' אמות ומחצה עבור השורה השניה של השולחנות. ולמאן דאמר מזרח ומערב, היו הם מרוקקים נמי מכותל הצפוני שתי אמות ומחצה, דהא היו צריכים הכהנים להכנס שם ולסדר הלחם, אבל ביניהם לשורה השניה היה רק שתי אמות ומחצה, משום דהשולחן דמשה הרי עמד לפניהם באויר שבין שתי השורות ולא בעינן לשייר לו עוד שתי אמות ומחצה.

(2) לדעת רבי לא שימשו הם כלום, דהא כתיב בלחם הפנים "ואת השולחן אשר עליו לחם הפנים", ומשמע דרק שולחן אחד היה עם לחם. וכן במנורה כתיב "מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב". ולדעת רבי אלעזר בן שמעון כולם היו משמשים ללחם ולהדלקה, אלא דכתב רש"י דפעמים היה מסדר בזה ופעמים מסדר בזה. וילף לה מדכתיב "ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים" [ור' יוסי בר יהודה דרש להו על השולחנות שהיו על פתח האולם בפנים]. וכן במנורה כתיב "את המנורות ונרותיהם".

(3) מעלין בקודש מהא דכתיב "את מחתות החטאים האלה וגו' ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח", דמעיקרא היו תשמישי מזבח ועתה גופו של מזבח. ואין מורידין מדכתיב במשכן ויקם משה ווגו', וכתב רש"י דחזוין הכא או מדנקט לישנא דויקם אף על העמודים, וחזוין דאף בצחות לשון אין להוריד. אי נמי, מהא דמשה עצמו עשה הכל ולא ירדו מקדושתן דאחרים יקימו את שאר הדברים. אי נמי, מהא דלא הסירו את ירעיות המשכן לאחר פריסתן כדי להקים העמודים, דכיון דהועמדו תו לא פורקו. ובזה התבאר הא דהיה שולחן אחד של כסף דעליו היה נותן לחם הפנים בכניסתו, כדי להעלות אותו בקודש וליתנו על שולחן הזהב, וכיון דאין מורידין היה שולחן נוסף של זהב דעליו היו מניחים את הלחם עד שהבזיכין יקטרו ויותר באכילה.

(4) ילפינן דאין לנהוג מנהג בזיון בתלמיד חכם ששכח תלמודו, כי היכי דאף שברי הלחות מונחים בארון. וכן ילפינן דביטולה של תורה זהו יסודה, דהרי נאמר למשה לשון "אשר" על שבירתך ולא נאמר לו בלשון כעס.

ד. (1) המשכח תלמודו עובר בלאו ד"השמר לך". ולדעת רבינא עובר אף משום "פן תשכח". ולדעת ר' נחמן בר יצחק עובר אף משום "ושמור נפשך". ואמרינן דבאונס אינו עובר, דהא כתיב "ופן יסורו", דדווקא בעומד ומסירם חייב. וכן אם תקפה עליו משתנו ולא יכול להעמיד גירסתו נמי אינו עובר, וילפינן לה מדכתיב "רק".

(2) היו נצרכים שמונה כהנים לעבודת הלחם, דשני כהנים בידם שני סדרין ועוד שני כהנים ובידם שני בזיכין, וכנגדן יש שני כהנים המסלקים את הסדרים הישנים, ושני כהנים המסלקים את הבזיכים הישנים. ולמאן דאמר מזרח ומערב היו עומדים, המסדרים עמדו בצפון משום דקדושת צפון חמירא. ולתנא קמא בעודו מסלק הישן נותן כבר החדש, משום דכתיב תמיד, אבל לר' יוסי יכולים לסלק הישן בבוקר ולסדר החדש בערב, ואכתי חשיב תמיד, לפי דעיקר הקפידא היא שלא ילין בלא לחם.

(3) לדעת ר' שמואל בר נחמני האי קרא אינו ציווי אלא ברכה ליהושע. אמנם פליגי עליה, ונחלקו בגמ' כיצד מקיימים מקרא זה, דדעת ר' אמר דאליבא דר' יוסי דאמר דתמיד היינו שלא ילין בלא לחם, סגי בקריאת שמע שחרית וערבית, ונחלקו בגמ' האם שרי להורות כן לרבים, משום דאדרבה כיון דיראו כמה שכר נוטל על קריאת שמע שחרית וערבית, ירגילו את בניהם לתלמוד תורה. ויש שסברו דאין להורות להם הכי, כדי שלא יפרשו כלל מדברי תורה. ולדעת ר' ישמעאל ציווי זה מתקיים רק בלומדו כל היום וכל הלילה.

(4) ביאר רש"י דאינו יכול לומר אשנה פרק אחד ואפטר, משום שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהן. והתוס' ביארו, דלא יהיה עליך חובה לעסוק אלא בהם כל היום, דהא יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ. עוד ביארו, דלא יהיה עליך חוב לגמור כל התורה כדתנן באבות לא עליך המלאכה לגמור ואין אתה בן חורין להפטר ממנה.

ה. (1) שעיר מוסף של יום הכיפורים נאכל למוצאי יום הכיפורים. ואם חל יום הכיפורים בערב שבת, הרי למוצאי יום הכיפורים אינו יכול לבשלו, ומבואר במתניתין דהבבליים דהיינו אלכסנדריים, היו אוכלים אותו כשהוא חי. וכתבו התוס', דאף קיימו בזה מצוה דעל ידי אכילתן לא בא לידי נותר.

2) אם סידר את הלחם בזמנו אבל את הבזיכין לא סידר בזמנו, הלחם פסול דהרי הבזיכין אינן מתיריים אותו כיון דמחוסרים זמן, ואף אין תקנה להשאירו לשבת הבאה, משום דכבר נפסל בלינה לאחר שמונה ימים. ואם אף את הלחם לא סידר בזמנו, לא קידשו שולחן ואף דבשבת זו לא יותר משום דמחוסר הוא זמן, מכל מקום יש לו תקנה לשבת הבאה. ומסקינן להלן דצריך לסלקו קודם בין השמשות, דאי לא הכי הא יפסל למחרת בלינה קודם שכבר יסדר הבזיכין. ואם נסדר בזמנו אלא שלא הוקרב בזמנו נמי פסול. ובכל הני ליכא משום פיגול נותר וטמא, דהא לא קרב המתיר כמצוותו ולא הותר לטהורים.

3) תמיד שנשחט בלילה פסול דהא כתיב ביום זבחכם, וצריך לשורפו. ומסקינן דהוא הדין עולת העוף, וכתבו התוס' דהא כתיב "ביום צוותו". וכן מנחה שנקמצה בלילה פסולה, ומסקינן דהוא משום דלילה לאו מחוסר זמן לענין קדושת כלי שרת, ולרש"י היינו פסולו משום דאחר דקמץ וקידשו בכלי שם קומץ פסול עליה ואינו יכול להחזירו למנחה ולקומצה ביום. ולתוס' היינו משום דנפסל בלינה, ועוד כתבו דצריך לשורפו רק לאחר עמוד השחר דאז נפסל הוא בלינה.

1. 1) אינו סותר להא דתנן כל הקרב ביום קדוש ביום, משום דהני מילי לענין להקריבו, אבל לענין לפסול שפיר מקדש. ומסקינן נמי דדווקא בלילה אמרינן הכי משום דלילה לאו מחוסר זמן הוא, אבל היכא דמחוסר זמן הוא ודאי דאינו מתקדש. ואינו סותר לדינא דמתניתין גבי לחם ובזיכין שסידרן לאחר השבת, דאף דאיכא למימר דבלילה יתקדש ויפסל בלינה קודם סידור הבזיכין, משום דיש לומר דמתניתין איירי באופן דסילקן קודם בין השמשות וסידרן רק למחר. אי נמי כיון דהיו מסודרין מעיקרא שלא כדינן, הוי עתה כאילו סידרן הקוף ואין השולחן מקדשן.

2) לדעת תנא קמא אין שתי לחם הפנים דוחה יום טוב משום דדווקא אוכל נפש הותר ולא נדרים ונדבות. ומשום הכי יש לאפותו מערב יום טוב, ואם חלו שני ימים טובים של ראש הנשדה, יאפה הלחם ביום רביעי. אמנם כתבו התוס', דאם יבואו עדים קודם המנחה יחזרו ויאפו אחרים למחרת בערב השבת, ורק אם באו עדים מן המנחה למעלה דנוהגים אותו היום קודש ולמחרת קודש, משכחת לה שיסדרו לחם שנאפה ביום רביעי. [ולרש"י יאכל רק בלילה דהא יום הכיפורים הוא. והתוס' כתבו, דבכהאי גוונא דנוהג שני ימים ראש השנה, מנינן מיום שני, ויום הכיפורים יהיה רק לאחר השבת]. ולדעת רשב"ג משום ר"ש בן הסגן, אפיית שתי הלחם שפיר דחי יום טוב.

3) לקדושת הגוף לא מצינו פדיון, ולהכי אין פדיון לקרבנות, מלבד היכא דנפל בו מום, דמפורש להדיא בתורה דאפשר לפדותו. ולענין מנחות, מסקינן דרק אחר דהתקדשו בכלי דהו קדושת הגוף אין להם פדיון. וקודם שנתקדשו, נחלקו בגמ' האם דווקא על ידי טומאה, או אפילו בלא טומאה. ומכל מקום במנחת חוטא, היכא דהעשיר כולי עלמא מודו דיש להו פדיון ויביא בדמיה כבשה או שעירה, וילפינן לה מדכתיב "על חטאתו". וכתבו התוס', דלענין לחם הפנים מצינו פדיון היכא דאיכא ביה משום "לחם חום", והיינו בגוונא דאפו מערב ראש השנה שחל ביום רביעי, ולבסוף קידשו רק יום אחד, דיחזור ויאפה ביום שישי, ויפדה את מה שאפה ביום רביעי. וכן מצינו בכל גוונא דאיכא תקנה מחמת הפדיון.

2. 1) מבואר במתניתין דאין פדיון בעופות. וכתבו התוס' דהני מילי בשקדם הקדישן למומן, אבל אם קדם מומן להקדישן שפיר יש להו פדיון. ולענין עצים לבונה וכלי שרת, נמי אמרינן במתניתין דאין להם פדיון. והיינו טעמא, משום דרק על ידי טומאה יש פדיון, והנך עצים איירי קודם ששיפן, ולבונה קודם שנתקדשה, דלית בהו טומאה ואפילו משום חיבת הקודש, וכלי שרת כיון דאפשר להטבילן לא חשיב טומאה שאפשר לפדותה. ולדעת שמואל דאף טהורין נפדים, צריך לומר דטעמא דמתניתין הוא משום דהנך לא שכיחי אחרים תחתם, ולכן אין לפדותן. [ומהתוס' מבואר דלר' נחמיה דסבירא ליה דיש מועל אחר מועל בכלי שרת, מדאורייתא אין להם פדיון].

2) מעיקר דינא לית בהו קבלת טומאה דלאו אוכל נינהו, אלא ילפינן מקרא דחיבת הקודש מכשרתן. ולרש"י קודם ששישפו את העצים ויכניסום לעצי המערכה, וקודם שיקדשו הלבונה בכלי שרת, ליכא כלל משום חיבת הקודש. והתוס' כתבו דמדרבנן מיהא איכא, אבל מדאורייתא ליכא עד שיקדשום, וביארו התוס', דשיפוי העצים זה הוא קידושן.

3) בקורדום דעצי המערכה דכלי שרת הוא, דהא מקדש לעצים, יש מועל אחר מועל. אבל שאר קורדמות של הקדש אין מועל אחר מועל. אמנם הני מילי היכא דהראשון התכוון להוציאן לחולין, אבל הגובר דסבור דשלו הוא וביקע בו, לא יצא לחולין ואם יתן לאחר לבקע אף הוא ימעול.

4) המתפיס תמימים לבדק הבית אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ודעת רב פפא דהיינו טעמא משום דאף היכא דלא התקדש בקדושת הגוף, מכל מקום טהורים לא נפדים. ולדעת שמואל ועוד אמוראי, היינו טעמא משום דלא שכיחי אחרים מחמת ריבוי המומים הפוסל בהן, ולהכי אין לפדותן ולהוציאן מידי מזבח.

3. 1) לדעת תנא קמא, אף דברים האסורים בהנאה יש בהו משום טומאת אוכלין, ובשור הנסקל משכחת לה היכא דרק נגמר דינו, אי נמי לענין לצרף פחות מכזית דאינו מטמא משום נבילה, יחד עם פחות מכביצה אוכלין. וכן בעגלה ערופה משכחת לה היכא דרק ירדה לנחל איתן ולא נערפה, אי נמי למאן דאמר דאי שחטה כשרה, אי נמי למאן דאמר עריפתה מטהרתה מידי טומאת נבלות. ובפטר חמור משכחת לה היכא דשחטו לגוי בעודה מפרכסת. ולדעת ר' שמעון כיון דכתיב "מכל האוכל אשר יאכל" ילפינן דדווקא אם יכול לכל הפחות להאכילו לאחרים חשיב אוכל, אבל בלאו הכי לא חשיב אוכל ואינו מטמא טומאת אוכלין.

2) לדעת ר' שמעון אסורים באכילה ומותרים הם בהנאה, דילפינן עם קדוש הנאמר בבשר בחלב מאנשי קודש הנאמר בטריפה, דמה התם אסור באכילה ושרי בהנאה דכתיב "לכלב תשליכון אותו", כך בשר בחלב אסור באכילה ושרי בהנאה. אמנם איכא מאן דפליג ואסר אף בהנאה, וכתבו התוס' דבחולין ילפינן לה מקל וחומר. ועוד כתבו, דילפינן מהקל וחומר דהאי גזירה שוה דקודש קודש אתי מבשר בשדה טריפה דקאי נמי אבשר שיצא חוץ למחיצתו דאסור בהנאה. וכולי עלמא מודו דיש להו טומאת אוכלין, דאף אי נימא דאסורים בהנאה, הא היתה להם שעת הכושר, וכל דהיתה לו שעת הכושר שפיר מקבל טומאת אוכלין.

3) בקרבנות שהתפגלו אליבא דר' שמעון לא משכחת טומאת אוכלין משום דאסורים בהנאה, וכן מעולם לא היה להם שעת הכושר, דהרי בחייהם היו אסורים, וכן לא היה עליהם תורת קבלת טומאה. ולענין מנחות, היכא דהקדישן לאחר שנתלשו, שפיר חשיב היה להם שעת הכושר קודם הקדש, ומקבלי טומאת אוכלין. אבל אם הקדישן במחובר דמעולם לא היה להם שעת הכושר, אין להן טומאת אוכלין. ולענין קרבן עולה כתבו התוס' דאכילת מזבח חשיבא אכילה אף דאינו נאכל לאדם, ושפיר משכחת בה טומאת אוכלין.

4. 1) אף ר' שמעון מודה דפרה מטמאת טומאת אוכלין אפילו דאסורה בהנאה. ומסקינן דהוא משום דהיתה לה שעת הכושר, דהרי אם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה, וכל העומד להפדות כפדוי דמי. ואין ללמוד מדינה לענין מנחות דהתפגלו, דאף דקודם שנתקדשו בכלי שרת היה יכול לפדותן, מכל מקום כין דלאו מצוה הוא, לא אמרינן דכפדוי דמי לענין להחשיבו שעת הכושר.

2) מעיקרא סברינן דכי היכי דבמצוה לפדותו אמרינן דכפדוי דמי, הוא הדין לענין זריקה כיון דמצוה לזרוקו אמרינן דכמאן דזרוק דמי, ונפקא מינה לענין טומאת אוכלין דכל שהיה יכול לזרוק הדם אמרינן דכזרוק דמי וחשיב אוכלא. וכן לענין מעילה דחשיב היתה לו שעת

היתר לכהנים. ומעיקרא סבר רב אשי למימר דווקא בפדיון דהוי דברים בעלמא אמרינן דכפודי דמי, אבל זריקה דמחוסר מעשה לא אמרינן דכורוק דמי. וכתבו התוס', דלית ליה מה דשנינו לעיל (עט): דהיכא דנתקבל הדם בכוס אמרינן דכורוק דמי. ומסיק רב אשי, דלענין מעילה וודאי אמרינן דכורוק דמי, דכיון דהיה יכול לזורקו פקע קדושה מיניה ותו לא הדרא. אבל לענין טומאה, דתליא בשם אוכל, לא מהני מה דעומד להזרק, ודווקא עומד להפדות מהני.

י. (1) אם נודע לו קודם שחיטה, לדעת תנא קמא הרי הוא חולין דהרי התברר דאינו חייב קרבן. ולדעת ר' מאיר ירעה ויסתאב ויפלו דמיו לנדבה, משום דגמר והקדישו משום דליבו נוקפו. ולדעת ר' אליעזר יקרב בעצמו משום דאשם תלוי לא בא דווקא על חטא דהא אדם מתנדב אשם תלוי בכל יום. ואם נודע לו לאחר השחיטה, הדם ישפך נור' אליעזר פליג]. ואם נודע לאחר הזריקה הבשר יאכל, דהא בשעת הזריקה לא ידע שלא חטא ואכתי מחויב בכפרה ושפיר הוי קרבן כדינו. ולדעת ר' יוסי סגי בהא דנתקבל בכלי, וסברינן דהיינו משום דכל העומד להזרק כורוק דמי אף לענין אוכל, ומסקינן דטעמא דר' יוסי הוא משום דכלי שרת מקדשין להני פסולין.

(2) למאן דאמר דלא אמרינן כל העומד להזרק כורוק דמי, וודאי דלא אמרינן אף דכל העומד להשרף כשורוף דמי. ולמאן דאמר כל העומד להזרק כורוק דמי, לכאורה הוא הדין לענין שריפה, אלא דאמרינן דלענין נותר ופרה אף דעומדין להשרף מכל מקום חיבת הקודש מכשרתם, ואיכא ספיקא האם מהני מדאורייתא אף לענין למנות בו ראשון ושני.

(3) לדעת תנא קמא, האומר במרחשת והביא במחבת מה שהביא הביא דמתכוון למנחה אחרת, אבל ידי נדרו לא יצא, כיון דמנחתו נקבעת בכלי. והני מילי כשאמר הכי בשעת הנדר, אבל בשעת ההפרשה אינו מחייב להביא דווקא כמו שאמר, משום דכתיב "כאשר נדרת" ולא כתיב כאשר הפרשת. ולדעת ר' שמעון קביעותא דמנא לאו מידי הוא, ויצא אף ידי נדרו. ואם אמרו לו בשעת הבאתו דאמר במרחשת ולא אמר כלום, אמרינן דודאי התכוון לצאת ידי חובתו ואף מה שהביא נפסלת דהא אינה כמו שאמר.

(4) אם אמר הרי עלי, מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. ואם אמר הרי זו, מנחתו פסולה משום דהוא התנדב שני קמצים ועתה יש רק קומץ אחד. וכתב רש"י דאם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה שפיר דמי. אמנם התוס' חלקו, ולשיטתם דווקא אם חילקם לשני כלים וחזר ונתנן לכלי אחד מהני לקמוץ מכל אחת בפני עצמה. ואם אמרו לו להתנדב בשני כלים, אם חזר ונתנן בשני כלים, כשרה. ואם נתנה בכלי אחד, אם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה כשרה, ואם לאו פסולה.

יא. (1) האומר הרי עלי מנחה מן השעורים, לדעת תנא קמא יש לו להביא מן החטים, וחזקיה סבר דהוא רק לבית שמאי דאית ליה אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ואין שאלה בהקדש. ולדעת ר' יוחנן אתי אף כבית הלל דאית להו דלא אמרינן תפוס לשון ראשון ואיירי בגוונא דאמר דאילו היה יודע שאין מנחה מן השעורים היה אומר מן החטים. והני מילי היכא דאמר מנחה סתם, אבל אם אמר הרי עלי שעורין, או ללישנא אחרת ברש"י ובתוס' אמר שעורין סתם, וודאי אין כוונתו למנחה כדינה ואינו חייב בכלום. ולדעת ר' שמעון בכל גוויי אינו חייב בכלום, משום דלא התנדב כדרך המתנדבים.

(2) לדעת בית שמאי הרי הוא נזיר כדינו, משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ואמרינן דבאומרו הריני נזיר התכוון לנזירות, ומה שאמר מן הגרוגרות הוי חזרה, ואינו יכול לחזור בו אליבא דבית שמאי. ולדעת ר' יהודה אף לבית שמאי לא הוי נזיר, אלא כוונתו לנדר מן הגרוגרות, [והתוס' העלו דהוא משום דלא התנדב כדרך המתנדבים בניזירות]. ובשם התוספתא כתבו התוס', דבית שמאי מאי דמהני הוא מדין כינויים, ופירש ר"ת דיש אינשי דקרי לתירוש גרוגרות, והיינו דווקא היכא דאמר כך היה בליבי. ולדעת בית הלל אינו נזיר כלל, ואמרינן בנזיר דהוא משום דסבר כר' שמעון דלא התנדב כדרך המתנדבים. וכתבו התוס' דהוא הדין יש לומר דסבר דיש שאלה להקדש, אלא דרצו ליתן טעם אפילו למאן דאמר אין פותחין בשאלה. וכן היה מקום לומר דטעמיה דבית הלל משום דלית ליה אין אדם מוציא דבריו לבטלה, אלא דרצו ליישב דבריו אף למאן דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה.

(3) דעת ר' יוחנן, דאליבא דבית שמאי שפיר הוי נדרו ונדרו חייב מן החטים, דהא אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ומה שאמר מן העדשים הוי חזרה והאי אינו יכול לחזור בו. אבל אליבא דבית הלל דבטעות איירי הכי, דווקא בשעורים משכחת טעות משום דמצינו מנחת שעורין, אבל עדשים דלא משכחת לה במנחה, ליכא למימר דטעות הוי, ועל כרחך דכלל לא התכוון למנחה.

יב. (1) רש"י פירש, דכיון דאמרינן תפוס לשון ראשון אמאי לא חשיב שהתנדב כדרך המתנדבין. והתוס' פירשו, דכיון דאוקמי דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון דהוי תרי מילי, שפיר הוי כדרך המתנדבין. ומשני, דר' שמעון כר' יוסי סבירא ליה דאף בגמר דבריו אדם נתפס, ומשום הכי חשיב שלא התנדב כדרך המתנדבים, ולתוס' היינו משום דלא אמר "ועשרון" אלא "חצי עשרון עשרון". ולענין נזירות מן הגרוגרות וודאי דסבירא ליה נמי דלא חל נזירותו. וכתבו התוס' דאפשר דאף רבנן מודו דבניזירות לא חלה נזירותו, דווקא במנחה דאיכא שעורים במנחות יש לומר דכוונתו למנחה.

(2) יכול להתנדב עד ששים עשרונות. ומעיקרא סברו דהוא משום דבציבור משכחת לה ששים ואחת, כגון ביום טוב הראשון של חג כשחל להיות בשבת, ודי ליחיד שיביא פחות אחד ממה דציבור מביאים. ודחו, דהרי כלל לא היו מעורבין, דהרי חלקם נעשו בזמן אחר ביום, וכן יש מהם שבלילתן עבה ויש שבלילתן רכה. והסיקו דהכי קים לחז"ל דאין שישים עשרונות נבללות בלוג אחד כדבעי [כן פירש רש"י בסוגין].

(3) מעשה היה ושיערו חכמים דמה אם יש בו רביעית הרי יפרשו ממנה, ונהגו הכי משום דר' יהודה בן אילעאי מורה הוראות דבית רבי הוי, והוא סבירא ליה דבית הלל מטמאים דם הנבילה. ורש"י פירש דהובא בסוגין, משום דאיירי בשיעורים. והתוס' פירשו משום דאיירי ברבי יהודה בר אילעאי דהיה ראש המדברים בגזירת קיסר.

יג. (1) דם שרצים מטמא בשיעור של כעדשה דם צלול, וילפינן לה מדכתיב "זוה יהיה לכם הטמא". ולענין דם נבילה, דעת ר' יהודה דנחלקו בו בית שמאי ובית הלל, דבית שמאי מטהרים ובית הלל מטמאים, ומסקנת התוס' דיש איזה ריבוי, ואמרו חכמים דמסתמא שיעורו ברביעית דכן יכול לקרוש ולעמוד על כונית. ורביעית דם מן המת נמי נפקא מקרא דמטמאת.

(2) יכול להתנדב יין, וילפינן לה מדכתיב "אורח". ויש לו להתנדב או שלשה לוגין או ארבעה או ששה ומעלה, דבהכי חזי לנסכים, אבל אחד או שתיים דלא חזי וכן חמשה בפני עצמן דלא חזי אינו יכול להתנדב. ואם התנדב אחד או שתיים, יש לו להוסיף עד שלש. ואם התנדב חמשה, איכא ספק בגמ' האם יכול להקריב רק ארבעה והשאר יצרפו עם שיירי נסכים מאדם אחר לצורך נדבת ציבור, או דאינו יכול להקריב רק חלק מנדרו, וחייב להוסיף עוד עד שיהיה לשני כבשים וכדו'. ואין להוכיח דחייב להוסיף מביתו מהא דשנינו דהוי רק ששה שופרות לנדבה, משום דיש לומר דשכיחי טפי ולא בעינן להניחו בשופר עד שימצא לו צירוף. וכן אין להוכיח ממה ששנינו גבי מתנדב חצי עשרון דחייב להביא עשרון שלם, משום דיש לומר דהתם איירי באמר הרי עלי, אבל הכא איירי באמר הרי זה.

יד. (1) לדעת ר' עקיבא לא נאמר הוא לענין שמן, ואין ללמוד מיין, משום דשאני יין שבא בפני עצמו, אבל שמן לא מצינו שבא בפני עצמו. ולדעת ר' טרפון שפיר ילפינן מיין אף לענין שמן.

2) קרבנות יכול להביא בשותפות, דהא כתיב "לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו". אבל מנחות אינו יכול להביא בשותפות, משום דבמנחה נאמר "נפש".

3) ביארו התוס', דאף דדרשינן מנפש דאין מנחות באות בשותפות, אכתי קשיא לגמ' מאי שנא נפש דקתני, הא הוי ליה למיכתב איש או לשון אחר דמשמע יחיד דווקא. ודרשו לומר דמי דרכו להביא מנחה, הוי אומר עני דאין לו ממון להביא קרבן, ועליו נאמר נפש לומר דמעלה עליו הקב"ה כאילו הקריב נפשו.